

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:27.01.2020 ✓Accepted/Kabul:22.06.2020

DOI:10.30794/pausbed.680806

Araştırma Makalesi/ Research Article

Gümüş, A. ve Karta, T. K. (2021). "İş Etiği Algılarının Üniversite Öğrencileri Bazında Değerlendirilmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 42, Denizli, s. 276-285.

İŞ ETİĞİ ALGILARININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ BAZINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Abdulkadir GÜMÜŞ* Talha Kürşat KARTA**

Özet

Bu çalışmanın amacı; gelişmekte olan iş dünyasında üniversite öğrencilerinin geleceğe dönük etik ve iş etiği algılarını ölçmektir. Araştırmada etik kavramı, etik kavramının ahlak kavramıyla arasında karıştırılmalarına karşın tanımlar yapılmıştır. Bu çalışma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi işletme ve iktisat bölümünde ve diş hekimliği fakültesi bölümünde öğrenim gören öğrencilere yapılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin etik ve iş etiği algılarına ilişkin araştırma sonuçlarına dayalı farklı yönleri ele alınmıştır. Çalışmada verilerin değerlendirilmesinde bu alanda yapılan çalışmalar dikkate alınarak alanla ilgili anket kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin iş etiğine ilişkin algıları kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Ayrıca iktisadi ve idari bilimler fakültesi okuyan öğrencilerin diş hekimliği fakültesi okuyan öğrencilere göre etik algılarının daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Etik, İş Etiği, Ahlak.*

EVALUATION OF BUSINESS ETHICS PERCEPTIONS ON UNIVERSITY STUDENTS: THE CASE OF VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

Abstract

The aim of this study was to measure the perceptions of future ethics and business ethics of the university students in the developing business world. In this research, despite the confusing concept of ethics with the concept of morality, some definitions have been made. The study was carried out for students studying in the faculty of economics and administrative sciences, business administration and economics department and faculty of dentistry of Van Yüzüncü Yıl University. Different aspects of university students based on research results related to ethical and business ethics perceptions are discussed in the research. In order to evaluate the data in the study, a questionnaire was prepared and used, considering the studies in this area. The findings have showed that, the perceptions of university students about work ethics differ from person to person. In addition, it has been observed that students studying at the faculty of economics and administrative sciences have more positive ethical perceptions than students studying at the faculty of dentistry.

Key Words : *Ethic, Business Ethics, Morality.*

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, VAN.

e-posta: kadirgumus@yyu.edu.tr, (orcid.org/ 0000-0002-6069-8776)

** Doktora Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, VAN.

e-posta: kursatkarta@gmail.com, (orcid.org/ 0000-0003-1553-8084)

1. GİRİŞ

Etik kavramı gündelik hayatta hem akademisyenler hem de uygulayıcılar tarafından incelenen ve gözlemlenen en önemli hususlardan biri olmaktadır. Etik ve iş etiği kavramının global dünyamızda yeri çok önemlidir. Globalleşmeyle beraber, etik problemlerinin çoğalması, etik konularına yeni bakış açıları da getirmektedir. İşletmeler teknolojik olarak gelişen ve rekabetçi hale gelen iş çemberinde rekabet güçlerini artırmak için etik değerlere sahip olmalıdır. İşletmeler sürekliliğini devam ettirmek için en önemli faktörlerinden kar gütmenin yanı sıra etik tutumların da önemi oldukça önemlidir.

İşletmelerde ekonomik olarak yaşanan değişiklikler, teknolojik ilerlemeler, işletmelerin yaşadığı çevre gibi faktörler işletmelerde etik ve iş etiği kavramlarının önemini artırmaktadır. Özellikle hızlı değişimin ve belirsizliğin olduğu günümüzde işletmeler açısından iş etiği tutumunun önemi artırılmaktadır. İşletmeler için iş etiği her ne kadar kendi içlerinde önemli olsa da toplum açısından da önemlidir. Üniversite öğrencilerin alanlarıyla ilgili çalışmalar ve araştırmalar yapmaları ve aynı zamanda etik unsurlara da sahip olmaları gerekmektedir (Tribe, 2002: 312). Araştırmada üniversite öğrencilerinin etik ile ilgili düşüncelerini öğrenmek için anket uygulanmıştır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin etik ve iş etiği algılarına ilişkin düşüncelerinin geleceğe yönelik işletmeler açısından araştırma sonuçlarına dayalı olarak farklı yönleri incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Etik Kavramı

Etik kavramı genel olarak etik-ahlak felsefesi çerçevesinde incelenmektedir. Yakın anlamlarda kullanılmasına karşın etik ve ahlak başka kavramlardır. Etik ile ilişkili araştırmaların tarihi 2500 yıl öncesine Eski Yunanlı filozof Aristo'ya kadar uzanmaktadır. Etik sözcüğü köken olarak Yunan dilinde 'etcihos' sözcüğünden türemiş bir kelimedir (Akyol, 1997:166). Ahlak kelimesi ise Latin dilinde alışkanlık, davranış anlamına gelen 'morality' kelimesinden türemiştir (Yıldırım ve Uğuz, 2012:178). Ahlak, bir toplumda insanların tavırları ve birbirleriyle olan bağlarına düzen vermek amacıyla kabul edilmiş normlar ve kurallar bütünüdür. Etik, birinin ilk ahlaki sezgisinin ötesine geçen doğru ve yanlış ne olduğuna dair bilinçli bir şekilde yürütme sürecidir (Güney ve Çınar, 2012:93). Etik, insanlar arasındaki bağların temelinde olan değerdir (Leung & Coopers, 1991: 19). Etik alanında zihnin açıklığı ve fikirlerin yaratılması günümüze kadar devam etmektedir, çünkü bir disiplin olarak etik temelde sorgulayıcı ve eleştirel yansımalarından biri olarak devam etmektedir, bundan dolayı etik fikirlerin bir çıkış noktasıdır ve insan deneyiminin derinliklerine dayanır. Etik ayrıca, felsefi ilkelerin bir işlevi olarak hizmet eden kabul edilebilir ve kabul edilemez davranış biçimlerinin olduğunu öne süren ahlaki gerekliliklerin ve davranışların tanımlanması ve yazılması ile ilgilidir (Mihelic vd., 2010:32). Etik kavramı birçok bilim adamı için ortak bir tanımı yoktur. Fakat özet olarak etik, insanların oluşturduğu kişisel ve topluluk ilişkilerinin özünü oluşturan ölçüleri, normları, nizamları, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi boyutları ahlaksal yönden inceleyen bir düşünce bilimi dalıdır ve "ahlak felsefesi" olarak isimlendirilir (Kılınç ve Aydın, 2017:14). İş dünyası etiği evrensellik ve üstünlük olarak vurgulamaktadır (Salehi, Saeidinia, & Aghaei, 2012: 91).

2.2. İş Etiği Kavramı

İş etiği işletmelerin son zamanlarda yakından ilgilendiği bir anlayış olmaktadır. İş etiği işletmelerde neyin yanlış neyin doğru olduğunu bilmek ve doğru olanı yapmak olarak tanımlanır. İş etiği kavramı açıklanmak için pek çok kişi tarafından kaleme alınmıştır. İş etiği çalışmalarının artmasında en önemli unsur iş dünyasının küreleşmesidir (Barclay & Smith, 2003: 315). İş etiği, iş ortamında ortaya çıkan etik ilkeleri ve ahlaki veya etik sorunlarını inceleyen uygulamalı bir etik şeklidir (Warren, 2011:213). Başka bir tanım ise, İş etiği etik standartlarını ölçülü bir biçimde değerlendirme ve bu standartları iş etrafında uygulama yöntemidir (Yılmaz ve Çevik, 2011:166). Genel olarak iş etiği, tüm iktisadi faaliyetlerde içtenlik, güven, hürmet ve adaletli davranmayı prensip edinmek, çevreyle iletişim halinde bulunurken eş çevreyi bölüşen topluluğa destek olmak şeklinde de ifade edilebilmektedir (Sayım, 2011:119). İş etiğini ifade etmeye çalışan tüm kavramlar, belirli bir andaki "yanlış ve doğru"nun ne olduğu konusunda var olan kaideler, standartlar ve etik ilkeleri içine kapsamaktır (Şimşek, 1999:16). İş etiği bir kavram olmanın yanı sıra işletmelerin başarı kazanmalarına faydası olan bir olgudur (Payne & Dimanche, 1996: 997).

İş etiği bir fikir birliğinin olmasıyla beraber ancak birçok yönden de yanıltıcıdır. Ticaret dünyasında çok çeşitli normatif konuları kapsayan disiplinler arası bir alan içindedir. İş etiği kavramı etik kavramı kadar eskiye dayanan kavram değildir. Özellikle 1960'lı yıllarda başlayan 1985'ten sonra çalışma haline gelmiş bir kavramdır. 2000'

yılların başından itibaren iş etiği işletmeler yönünden mühim bir konu olarak ele alınmıştır. İş etiği, insanlara yönelimli olması sebebiyle, onların duygularını, değer ve davranışlarını yönlendirmekte, onların etkinliklerini ve yararlılıklarını çoğaltmalarına taban oluşturmaktadır (Köseoğlu, 2007:25). Son yıllarda işletmeleri büyük oranda tesir eden skandal boyutunda içeren iş hayatında şike ve aldatmaca kapsayan kimi hadiseler iş etiğinin ve müşterek mesuliyet bilincinin oluşmasını zorunlu kılmıştır (Pelit ve Aslantürk, 2011:165).

3. LİTERATÜR

İş etiği algılarının öneminin anlaşılması birçok şirket ve sektörler açısından önemi giderek artmaktadır. Bu konu üzerine birçok araştırmalar yapılmıştır. Birkaç araştırmalar aşağıda belirtilmiştir.

Doğan (2009, tarafından yapılan “iş etiği ve işletmelerde etik çöküş” adlı çalışmasında iş etiğinin işletmelerin uzun vadeli başarı sürecinde belirleyici bir etken olarak görmüştür. Amerika’da ve Avrupa da etik ile ilgili skandallar ve şirket iflaslarının bütün dünyaya önemli derecede ders verdiğini araştırmada bahsetmiştir. Buna göre iş etiğinin toplum açısından önemini bilincinde olan bir işletmenin isminin ve uzun dönemde başarı sürecinin olumlu yönde etkileeneceğini belirtmiştir.

İşikli (2018), tarafından Düzce ilinde 41 sağlık personeline meslek etiğinin kendilerine ne anlam ifade ettiğine dair sorular sorularak anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada her mesleğin kendilerine göre etik anlayışı ve bu anlayışın meslek mensupları tarafından benimsenmesinde yaşanan sorunları görmek amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre en fazla çıkan etik sorunların hasta ve yakınları ile olan iletişim sıkıntıları olduğu görülmüştür.

Arslan (2019), tarafından Avusturya, Japonya, Slovenya ve Türkiye’de bulunan KOBİ’ler üzerine bir çalışma yapılmıştır. İş etiğine yönelik tutumları ölçmek için KOBİ sahiplerinin etik algılarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. 104 KOBİ sahibine ulaşılmıştır. Araştırmada kültürün etkisi KOBİ sahiplerinin iş etiği algılarına ilişkin sonuçlarda anlamlı bir fark olduğu görülmüş, yaş durumuna göre daha büyük yaşta olan KOBİ sahiplerinin iş etiği algılarının tutumlarının daha olumlu oldukları görülmüş, KOBİ sahiplerinin etik algılarının cinsiyet üzerine ise etkisi olmadığı görülmüştür.

Aliyev (2010), tarafından Kütahya ilinde gıda alanında faaliyet gösteren bir işletmedeki çalışanlar üzerine örgüt kültürü ile iş etiği arasında etkileşimi incelemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada 172 bireye ulaşıp anket uygulanmıştır. Araştırmada örgüt kültürünün iş etiği üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada bireyler arasında örgüt kültürü ve iş etiği tutumları arasında büyük oranda olumlu yönde ilişkilerin varlığı gözlenmiştir.

Alayoğlu vd. (2012), tarafından üniversite öğrencilerinin iş ahlakı ile özel sektör ve kamu çalışanlarının iş ahlakı üzerine bir araştırma yapılmıştır. Türkiye’de İstanbul ağırlıklı olmak üzere 135 üniversite öğrencisi, 148 özel sektör ve 117 kamu çalışanından elde edilen veriler ahlaki değerlere göre analiz edilmiştir. Araştırmada öğrenci-özel sektör çalışanı algı ve tutum farklılıkları nispeten daha zayıf düzeyde; öğrenci-kamu sektörü çalışanı farklılıkları ise daha güçlü biçimde ortaya çıkmıştır. Özel sektör-kamu sektörü mukayesesinde ise birkaç unsur dışındaki çoğu durumda anlamlı bir tutum farkı bulunamamıştır.

Kaya (2019), tarafından Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği bölümü öğrenim gören öğrencilerin turizm sektörüne ilişkin iş etiği tutumları üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada 274 kullanılabilir anket analiz edilmiştir. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha etik olduklarını, öğrencilerin büyük çoğunluğunun etik kuralları dikkate aldığını, bölümlere ve sınıf düzeylerine göre etik algılarının değiştiğini görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre Turizm İşletmeciliği bölümü öğrencilerinin cinsiyet ve sınıf düzeyleri ile iş etiği tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu kısımda araştırmanın kapsamı, araştırmanın ana kütlesi, araştırmada veri toplama metodu ve araştırmaya ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın amacı farklı bölümlerdeki üniversite öğrencilerinin iş etiği algılarını ölçmektir. Bu çalışmanın ana kütlesi Van ili Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde okuyan işletme, iktisat, dış hekimliği öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma, işletme ve iktisat bölümlerinin 3 ve 4' üncü sınıf öğrencilerinden, dış hekimliği bölümünden ise 4 ve 5'inci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya bölümlerin sondan iki sınıf öğrencilerinin dâhil edilmesi araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırma, bölümler arası iş etiği algısının arasındaki ilişkiyi ölçmeye yöneliktir.

4.2. Araştırmanın Ana kütlesi

Çalışmanın ana kütlesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İşletme, İktisat) bölümü 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrenciler ve Dış hekimliği fakültesi 4. ve 5. sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada öğrenim gördükleri bölümlerden yalnızca sondan 2 sınıfın olması etik kavramı ile ilgili daha fazla ders gördüklerinin ve etik kavramına daha aşina olmalarının sebebiyle oluşmaktadır.

4.3. Araştırmada Veri Toplama Metodu

Araştırmada örneklem tespitinde kolayda örneklem metodu uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında ise anket yöntemi kullanılmıştır. Anket ise Mehmet Ali Yıldırım ve Şerife Uğuz tarafından "İş Etiği ve Üniversite Öğrencilerinin Etik Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma" çalışmasından uyarlanmış anket kullanılmış olup, ankette kullanılan bazı ifadelerin anlaşılmadığı için değiştirilmiş ve geliştirilmiştir. Ankette 24 soruya yer verilmiştir. Ankette 5'li likert ölçeği uygulanmıştır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrenci işlerinden alınan resmi yazıya göre işletme, iktisat bölümlerinde öğrenim gören 3. ve 4. Sınıf öğrenci sayısı 470 dış hekimliği bölümünde öğrenim gören 4. Ve 5. Sınıf öğrenci sayısı 99 olduğu tespit edilmiştir. Toplamda 569 öğrenci evreni oluşturmaktadır. Ana kütlenin tümüne erişmenin zaman ve maliyet bakımından olası olmayacağı düşünülerek örnekleme yapma yoluna gidilmiştir. Ana kütleyi temsil edebilmek amacıyla seçilen örneklem büyüklüğünün en az 217 olması gerekmektedir (Gürbüz & Şahin, 2018: 130). Toplam 391 kullanılabilir anket analize dahil edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada cevap aranacak temel sorular ve araştırmanın temel hipotezleri Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Temel Varsayım ve Hipotezleri

Araştırmanın soruları ve araştırmanın Hipotezleri
1. 21-24 yaş ve 25 ve üzeri yaş olan öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark var mı? H0: 21-24 yaş ve 25 ve üzeri yaş olan öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark yoktur. H1: 21-24 yaş ve 25 ve üzeri yaş olan öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.   2. Kadın ve Erkek öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark var mı? H0: Kadın ve Erkek öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark yoktur. H1: Kadın ve Erkek öğrencilerin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.   3. İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin (İşletme, İktisat) ve Dış hekimliği fakültesi öğrencilerinin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark var mı? H0: İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin (İşletme, İktisat) ve Dış hekimliği fakültesi öğrencilerinin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark yoktur. H1: İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin (İşletme, İktisat) ve Dış hekimliği fakültesi öğrencilerinin iş etiği algıları arasında anlamlı bir fark vardır.

5. ARAŞTIRMANIN ANALİZ SONUÇLARI

Araştırmanın analiz sonuçlarının daha iyi izah edilebilmesi için SPSS 17.00 programından yararlanılmıştır. Anket sonuçları değerlendirilirken tablolar ve grafiklerle anlamlı hale getirilmiştir. Yapılan normallik testi sonuçlarına göre iş etiği değişeni normallik dağılıma uygun olmadığı görülmüştür. Bundan dolayı hipotezlerin test edilmesinde yaş ve cinsiyet iki kategoride olduğundan dolayı "Mann-Whitney U" testi, işletme, iktisat ve dış hekimliği bölümleri üç değişken olduğundan dolayı "Kruskal- Wallis H" testi yapılmıştır.

5.1. Demografik Bilgiler

Anket uygulanan öğrencilerin cevaplara ilişkin demografik bilgileri aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgilere İlişkin Analiz Sonuçları

Özellik		N=391	Özellik	N=391	
		%			
Yaş	21-24	87,5	Bölüm	İşletme	43,2
	25 ve üzeri	12,5		Diş hekimliği	23
	Toplam	100		İktisat	33,8
Cinsiyet	Kadın	47,8		Toplam	100
	Erkek	52,2	Sınıf	3	29,7
	Toplam	100		4	58,6
		5		11,8	
		Toplam		100	

Araştırmaya uygulanan iktisadi ve idari bilimler fakültesi (işletme, iktisat) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin ve Diş hekimliği fakültesi 4. ve 5. sınıfta okuyan öğrencilerin demografik bilgilerini şu şekilde belirtebiliriz. Toplam 391 öğrencinin %43,2’ si işletme, %33,8’i iktisat ve %23’ü diş hekimliği bölümlerinde okumakta, %87,5’i 21-24 yaş, %12,5’i 25 ve üzeri yaş, 47,8’i kadın, 52,2’si erkek ve 29.7’si 3. sınıf, 58,6’sı 4. sınıf, 11,8’i 5. sınıfta öğrenim görmektedir.

5.2. Araştırmaya İlişkin Güvenilirlik Analizi

Bu çalışmada ankete ilişkin güvenilirlik analizini test etmek amacıyla Cronbach Alpha Katsayısı yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin iş etiği algılarına ilişkin anketin alfa kat sayısı 0,818’dir. Bu değer 0,70’dan büyük olduğu için güvenilirliğe sahip oldukça tatmin edici bir değere sahiptir (Iacobucci & Duhachek, 2003: 479).

5.3. Ölçekte Yer Alan İfadelere İlişkin İstatistikler

Tablo 3: Ölçekteki İfadelere İlişkin İstatistik Tablosu

Sayın katılımcı, aşağıda verilen ifadelere katılma durumunuza göre uygun seçeneği işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
İş Etiği					
1. İşletmelerin tek amacı para kazanmaktır.	14,6	27,1	16,6	22,5	19,2
2. İşinde başarılı olan bir kişinin etik sorunlar hakkında endişelenmesine gerek yoktur.	18,9	24,8	25,1	22,5	8,7
3. Çalışanlar etik kurallara uygun bir şekilde hareket eder.	6,6	16,6	24,6	39,4	12,8
4. Kanun ve yasalara uyarısın, etiğe de uymuş olursun.	7,7	19,9	23,3	32,5	16,6
5. İş etiği genel olarak insanların davranışlarıyla beklentileri arasındaki düzenleme sistemidir.	3,1	11,8	27,9	41,7	15,6
6. İşletme kararları etik felsefesiyle ilgili olmayıp, gerçekçi bir takım ekonomik tutum ve davranışları içerir.	6,4	14,6	34	32,2	12,8
7. Etik değerler iş dünyası için anlamsızdır.	34,8	28,1	18,7	14,6	3,8
8. İş etiği halkla ilişkilerle ilgili bir kavramdır.	5,6	14,3	28,6	39,9	11,5
9. Toplumun iş dünyasına olan güveni azdır.	7,7	15,9	29,2	30,2	17,1
10. Geçmişteki iş dünyası ile günümüzdeki iş dünyası arasında bir fark yoktur.	36,1	27,1	15,9	15,9	5,1
11. Rekabet edebilirlik ve karlılık birbirinden bağımsız değerlerdir.	13,3	17,9	23,8	32	13
12. Bir tüketici olarak, ürün satın alırken ürünün fiyatı üretimde etik anlayışından önce gelir.	14,3	21,5	27,9	25,6	10,7
13. Alışveriş yaparken fiyat etiketini benzer ürünlerin daha ucuz olan fiyat etiketi ile değiştiririm.	32	19,2	20,2	20,5	8,2
14. Öğrenci olarak okul malzemelerini eve götürürüm; bu kimseye zarar vermez.	37,3	16,4	20,2	17,1	9
15. Hasta olduğum günleri hak ettiğim tatil günleri olarak görürüm.	18,2	17,6	23,8	24,3	16,1
16. Çalışanların maaşları arz-talep yasalarına göre belirlenmelidir.	8,7	12,3	31,2	28,6	19,2
17. Şirketlerde ortakların temel çıkarı yatırımlarından maksimum getiri elde etmektir.	3,3	13,6	27,9	33,2	22
18. İşletme sahibi olursam, her hafta belirli ürünlerin fiyatını artırım ve üzerine "indirimde" diye yazarım.. Böyle yapmamda yanlış bir şey yoktur.	33,5	22	25,8	12	6,6
19. Belirli bir hedefiniz varsa o hedefe ulaşmak için gereken herşey mubahtır.	23,5	17,6	28,4	18,7	11,8
20. İş dünyasında etik davranan kişi, işinde de başarılıdır.	5,6	11,3	24,8	34,8	23,5
21. Gerçek anlamda etik; öncelikli olarak kişisel çıkarları düşünmeyi gerektirir	22,5	19,9	26,9	22,5	8,2
22. Fedakârlık yapmak etik değildir.	25,8	24,3	26,1	16,6	7,2
23. Bir kişiyi işine ve kararlarına göre yargılayabilirsiniz.	20,5	16,9	29,2	22	11,5
24. İnsan ürettiğinden fazlasını tüketmemelidir.	11,8	13,6	26,6	28,1	19,9

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmının birtakım soruları iş etiği yaklaşımına uygun görmedikleri anlaşılmaktadır. Örneğin "Etik değerler iş dünyası için anlamsızdır." ifadesini olumsuz görenlerin oranları %62,9 seviyesindedir. Benzer başka bir ifade de "Geçmişteki iş dünyası ile günümüzdeki iş dünyası arasında bir fark yoktur." Öğrencilerin olumsuz görenlerin oranları %63,2 seviyesindedir.

Tablo 4: Katılımcıların Yaşları İle İş Etiği Algıları Arasındaki İlişkileri Açıklamaya İlişkin Mann-Whitney U Testi Analizi

İş etiği	Yaş	N	X	Ss	z	p
	21-24	342	2,97	0,52	-1,76	,039*
	25- üzeri	49	3,14	0,57		

Katılımcı öğrencilerin iş etiği algılamaları ile yaşları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi analizi sonuçlarına göre katılımcı öğrencilerin yaşları ile iş etiği algılamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=-1,76$; $p<,05$). Araştırmada 25- üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin ortalamalarının 21-24 yaş aralığındaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre 25- üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin iş etiği konusunda daha duyarlı olduğu çıkarımında bulunulabilir. Bu sonuçlarına göre **H0** hipotezi reddedilirken **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyetleri İle İş Etiği Algıları Arasındaki İlişkileri Açıklamaya Yönelik Mann-Whitney U Testi Analizi

İş etiği	Cinsiyet	N	X	Ss	z	p
	Kadın	204	2,91	0,51	-3,44	,001**
	Erkek	187	3,07	0,54		

Katılımcı öğrencilerin iş etiği algılamaları ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi analizi sonuçlarına göre katılımcı öğrencilerin cinsiyetleri ile iş etiği algılamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($z=-3,44$; $p<,01$). Araştırmada kadın öğrencilerin ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin iş etiği konusunda daha duyarlı olduğu çıkarımında bulunulabilir. Bu sonuçlarına göre **H0** hipotezi reddedilirken **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 6: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri İle Diş Hekimliği Öğrencilerinin İş Etiği Algılarını Ölçmeye Yönelik Kruskal-Wallis H Testi Analizi

Değişkenler		N	$\bar{X}$	Ss	sd	Ki- kare	p	Dunn
İş etiği	Diş hekimliği	90	2,77	,49	2	27,01	,000	1 ^a ,2 ^b ,3 ^b
	İşletme	169	3,05	,27				
	İktisat	132	3,07	,77				
	Toplam	391	2,99	,79				

*bölümler numaralar ile gösterilmiştir (1=diş hekimliği, 2=işletme, 3=iktisat)

İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri ile diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin iş etiği algıları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını analiz etmek amacıyla yapılan tek yönlü Kruskal-Wallis H analizi sonuçlarına göre katılımcı öğrencilerin bölümleri ile iş etiği algılamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. (Ki-kare=27,01; $p<,001$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğu belirlemek amacıyla yapılan Dunn testi sonuçlarına göre İşletme ile diş hekimliği arasında ve iktisat ile diş hekimliği arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin iş etiği konusunda daha duyarlı olduğu çıkarımında bulunulabilir. Bu sonuçlarına göre **H0** hipotezi reddedilirken **H1** hipotezi kabul edilmiştir.

6. SONUÇ

Mehmet Ali Yıldırım ve Şerife Uğuz tarafından "İş Etiği ve Üniversite Öğrencilerinin Etik Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmada işletme ve kamu yönetimi öğrencilerinin etik algıları karşılaştırılmış işletme öğrencilerinin etiğe ilişkin algılamaları kamu yönetimi öğrencilerine kıyasla daha olumlu olduğu

gözlenmektedir. Cinsiyete ilişkin etik algıları karşılaştırıldığında ise kız öğrencilerinin erkek öğrencilere kıyasla etik algılarının daha olumlu olduğu görünmüştür.

Orhan Akova ve İsmail Çalık “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Etik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında lisans ve ön lisans öğrencilerinin turizm sektöründe ortaya çıkan etik dışı davranışları nasıl algıladıklarını ölçmek için bir araştırma yapılmıştır. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha esnek cevaplar verdikleri gözlenmektedir. Kadın öğrencilerin etik konusunda daha duyarlı oldukları görünmektedir. Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde lisans öğrencilerin ön lisans öğrencilere kıyasla etik konusunda daha esnek oldukları görülmektedir.

Bu çalışmada bulgular sürecinde öğrencilerin iş etiği algısına ilişkin tutumları ile öğrencilerin yaş, cinsiyet ve bölümlerine yönelik bir ilişki mevcuttur, hipotezler uygulamalı olarak değerlendirilmiştir. Ulaşılan bu bulguların sonuçlara göre; iş etiği ve etik algılarının öğrencilerin yaş, cinsiyet ve öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılık gösterdikleri görülmektedir. Araştırmada 21-24, 25- üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin etik ile ilişkin algıları incelendiğinde 25- üzeri yaş aralığındaki öğrencilerin iş etiği konusunda daha duyarlı olduğu görünmektedir. Cinsiyet durumuna ilişkin etik algıları incelendiğinde Erkek öğrencilerin iş etiği konusunda daha duyarlı olduğu görünmektedir. Bölümlere ilişkin incelendiğinde iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin dış hekimliği okuyan öğrencilere göre iş etiği ve etik algılarının daha olumlu olduğu görülmektedir. İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin etik ile ilgili birinci sınıftan son sınıfa kadar aldıkları derslerle daha aşına oldukları dış hekimliği öğrencilerinin sadece birinci sınıfta etik ile ilgili ders aldıklarından dolayı iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin etik konusuna daha yakın olduklarını söyleyebiliriz. Dış hekimliği bölümünün etik ile ilgili ders sayısını artırmasının öğrencileri için etik konusuna daha duyarlı olacakları düşünülebilir. İş etiği kavramı işletmeler ve klinikler açısından önemi oldukça fazladır. Yukarıdaki çalışmalarda da gördüğümüz üzere etik ile ilgili üniversite öğrencilerinin daha fazla ders görmelerinin her alanda geleceğin iş dünyasında daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin iktisadi ve idari bilimler fakültesi (işletme, iktisat) ve dış hekimliği fakültesine yapılmıştır. Farklı Üniversiteler ve farklı bölümlerde benzer çalışmalar yapılarak çalışma kapsamına katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akova, O., & Çalık, İ. (2008). Turizm Eğitim Alan Öğrencilerin Etik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1: 1-13.
- Akyol, A. (1997). Etik ve Hemşirelik. *Ege üniversitesi Hemşirelik yüksek okulu dergisi*,13: 166.
- Alayoğlu, N., Öztürk, A., & Babacan, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinin İş Ahlakı Algısı ile Özel Sektör ve Kamu Çalışanlarının İş Ahlakı Uygulamalarının Karşılaştırılması. *İş Ahlakı Dergisi*, 5 (9): 7-35.
- Aliyev, R. (2010). Örgüt Kültürü ve İş Etiği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Arslan, L. (2019). KOBİ'lerde iş etiği uygulamaları üzerine kültürlerarası bir çalışma, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Barclay, J., & Smith, K. (2003). Business Ethics and the Transitional Economy: A Tale of Two Modernities. *Journal of Business Ethics*, 315.
- Doğan, N. (2009). İş Etiği ve İşletmelerde Etik Çöküş. *Sosyal Ekonomik ve Araştırma Dergisi*, 8 (16): 179-200.
- Güney, S. ve Çınar, O. (2012). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) Etik Algıları: Erzurum Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2): 93.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Iacobucci, D., & Duhachek, A. (2003). Advancing Alpha: Measuring Reliability With Confidence. *Journal Of Consumer Psychology*, 13(4): 478-487.
- İşikli, İ. E. (2018). Hastane Çalışanlarının Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerinin ve Etik Sorunlarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (66): 861-873.
- Kaya, S. (2019). Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik İş Etiği Tutumları. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 2 (1): 38-46.
- Kılınç, E. ve Aydın, A. (2017). Disiplin Yönetiminin Yönetmelik Etik Açısından İncelenmesi: Bir Kamu Üniversite Hastanesi Örneği. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(2): 11-22.
- Köseoğlu, M. (2007). *Etik Kodlarının Rekabet Stratejilerine Etkileri ve Bir Alan Araştırması*. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leung, P., & Coopers, B. (1991). Ethics In Accountancy: A Classroom Experience. *Accounting Education*, 19.
- Mihelic, K. K., Lipicnik, B., & Tekavcic, M. (2010). Ethical Leadership. *International Journal of Management & Information Systems*, 32.
- Payne, D., & Dimanche, F. (1996). Towards a Code of Conduct for the Tourism Industry: An Ethics Model. *Journal of Business Ethics*, 15: 997-1007.
- Pelit, E., & Aslantürk, Y. (2011). Turizm İşletmelerinin İş Etiğine Yönelik Uygulamalarının Çalışma Yeri Tercihindeki Önemi: Turizm Öğrencilerine Üzerinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 165.
- Salehi, M., Saeidinia, M., & Aghaei, M. (2012). Business Ethics. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 91-95.
- Sayım, F. (2011). *Etik ve İş Etiği Kavramları*. Bursa : MKM Yayıncılık.
- Şimşek, B. (1999). *Yöneticilerin Çalışanlara Karşı İş Etiğine Yönelik Değerlerinin Tesbit ve Analizine İlişkin Bir Çalışma*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tribe, J. (2002). Education for Ethical Tourism Action. *Journal of Sustainable Tourism*, 309-324.
- Yıldırım, M. H., & Uğuz, Ş. (2012). İş Etiği ve Üniversite Öğrencilerinin Etik Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 178.
- Yılmaz, A., & Çevik, H. (2011). Yöneticilerin İş Etiği Yaklaşımlarının İncelenmesi: Bir Organize Sanayi Bölgesi'nde Uygulama. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 166.
- Warren, R. C. (2011). Are we making progress in international business ethics? *Humanomics*. 27(3), 212-224.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).